

گزارش کارشناسی

پرونده‌های دیوان عدالت اداری در خصوص:

تقاضای ابطال ماده‌های (۶) و (۷) آیین‌نامه‌های انتخاب
اعضای هیأت‌های حل اختلاف و تشخیص قانون کار مصوب
۱۳۸۷/۹/۲ وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی

کد گزارش: ۹۵۰۴۰۲۹

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۴/۲۳

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

گزارش کارشناسی پرونده‌های دیوان عدالت اداری

موضوع:

تقاضای ابطال ماده‌های (۶) و (۷) آیین‌نامه‌های انتخاب اعضای
هیأت‌های حل اختلاف و تشخیص قانون کار مصوب ۱۳۸۷/۹/۲ وزیر
تعاون، کار و رفاه اجتماعی

تهیه و تنظیم:

محمد برومند

نظارت:

سیدمجتبی حسینی‌پور و مهدی نورایی

پژوهشکده شورای نگهبان

شماره گزارش: ۹۵۰۴۰۲۹

تاریخ تنظیم: ۱۳۹۵/۰۴/۲۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش کارشناسی پرونده‌های استعلامی دیوان عدالت اداری

موضوع شکایت: تقاضای ابطال ماده‌های (۶) و (۷) آیین‌نامه‌های انتخاب اعضای هیأت‌های

حل اختلاف و تشخیص قانون کار مصوب ۱۳۸۷/۹/۲ وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی

شاکی: آقای سعید کنعانی

طرف شکایت: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

جهات مغایرت شرعی: مغایرت با آیات شریف قرآن کریم و احادیث اهل بیت علیهم السلام

شماره و تاریخ نامه دیوان: شماره ۹۰۰۰/۲۱۰/۲۹۰۴/۲۰۰ - ۱۳۹۴/۱۲/۲۲

مقدمه

شاکی مواد (۶) و (۷) آیین‌نامه‌های انتخاب اعضای هیأت‌های حل اختلاف و تشخیص قانون کار مصوب ۱۳۸۷/۹/۲ وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی را که در مقام بیان شرایط اعضای هیأت‌های مذکور است و در آن اشاره‌ای به اعتقاد و التزام به اسلام و ولایت فقیه و قانون اساسی و... نشده است را مغایر قانون اساسی و برخی از آیات و روایات اعلام کرده است.

شرح و بررسی

قانون کار مصوب ۱۳۶۹ در ماده (۱۵۷) مراجع حل اختلاف کار را به دو دسته تقسیم کرده است؛ الف: هیأت تشخیص، ب: هیأت حل اختلاف.

طبق ماده (۱۵۸) قانون کار، هیأت تشخیص، نخستین مرجعی است که صلاحیت رسیدگی به اختلاف فردی کارگر و کارفرما، ناشی از اجرای قانون کار و سایر مقررات را دارد. این هیأت که به اختلاف قرارداد کارآموزی، موافقت‌نامه‌های کارگاهی، پیمان‌های دسته‌جمعی و اخراج کارگر می‌پردازد، توسط وزارت کار تشکیل می‌شود. طبق ماده (۱۵۹) قانون کار، رأی هیأت‌های تشخیص بعد از ابلاغ ظرف ۱۵ روز قابل تجدید نظر در هیأت

حل اختلاف است. شیوه رسیدگی در هیأت‌های تشخیص بدین صورت است که باید دو نفر از آن سه نفر، دارای یک نظر باشند تا بتوان در مورد امری اعلام نظر کنند.

طبق ماده (۱۶۰) قانون کار، هیأت حل اختلاف نیز در سطح استان تشکیل می‌شود و جز در مواردی که به موجب قانون رأساً صلاحیت رسیدگی دارد مرجع تجدیدنظر خواهی از آرای صادره توسط هیأت‌های تشخیص می‌باشد. طبق ماده (۱۶۶) آرای صادره از سوی هیأت حل اختلاف قطعی و لازم‌الاجرا است و به وسیله اجرای احکام دادگستری به مورد اجرا گذاشته می‌شود.

لازم به ذکر است آرای قطعی شده هیأت‌های تشخیص به سبب عدم اعتراض و همچنین همه آرای قطعی هیأت‌های حل اختلاف، طبق بند «۲» ماده (۱۰) و ماده (۶۳) قانون تشکیلات و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری، در این دیوان قابل اعتراض بوده و دیوان می‌تواند آرای مذکور را هم به لحاظ شکلی و هم تحت شرایطی به لحاظ ماهوی مورد بررسی قرار دهد.

همچنین طبق ماده (۱۶۴) قانون کار، مقررات مربوط به شرایط اعضای هیأت‌های تشخیص و حل اختلاف توسط وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی صادر خواهد شد. بر همین اساس آیین‌نامه‌های انتخاب اعضای هیأت‌های حل اختلاف و تشخیص در تاریخ ۱۳۸۷/۹/۲ توسط وزیر کار تصویب گردیده است. شاکی از ماده (۶)^(۱) آیین‌نامه مربوط به هیأت حل اختلاف و ماده (۷)^(۲) مربوط به هیأت تشخیص که مربوط به شرایط اعضای

۱. ماده ۶- شرایط عضویت نمایندگان کارگران و کارفرمایان در هیأت حل اختلاف عبارتند از:

- ۱- تابعیت جمهوری اسلامی ایران.
- ۲- داشتن سن حداقل ۳۰ سال تمام.
- ۳- تاهل.
- ۴- داشتن حداقل مدرک کارشناسی و چهار سال سابقه کار تحت شمول قانون کار.
- ۵- شمول قانون کار جمهوری اسلامی ایران.
- ۶- آشنایی با قانون کار و مقررات مرتبط با گواهی وزارت کار و امور اجتماعی.
۴. شرایط عضویت اعضای هیأت‌های تشخیص عبارتند از:
 - ۱- تابعیت جمهوری اسلامی ایران.
 - ۲- داشتن حداقل ۲۵ سال تمام سن.
 - ۳- داشتن حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی (ترجیحاً حقوق) و یا کاردانی روابط کار برای

این هیأت‌ها است شکایت کرده است. به زعم وی در این مواد از ذکر موارد ضروری چشم‌پوشی شده و این اعضاء را مغایر شرع و قانون اساسی اعلام کرده است.

ادله شاکی

الف: جهات مغایرت شرعی

۱- آیات شریفه (۳۸ شوری^(۱))، (۱۴۱ نساء^(۲))، (۶۵ نساء^(۳))، (۴۴ مائده^(۴)) و (۱۱۸ آل عمران^(۵)) مبنی بر تقبیح تسلط کفار بر مسلمانان.

۲- احادیثی از پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله^(۱) و امام صادق علیه‌السلام^(۲) مبنی بر پرهیز از پذیرش ولایت کفار.

→

نمایندگان وزارت کار و امور اجتماعی.

۴- داشتن حداقل مدرک گواهینامه پایان دوره متوسطه و دو سال سابقه کار تحت شمول قانون کار برای نمایندگان کارگران و مدیران صنایع.

۵- آشنایی با قانون کار و مقررات مرتبط با گواهی معاونت روابط کار وزارت کار و امور اجتماعی و مؤسسه کار و تأمین اجتماعی.

تبصره ۱- نمایندگان کارگران و مدیران صنایع که فاقد مدرک گواهینامه پایان دوره متوسطه می‌باشند به شرط داشتن حداقل گواهی‌نامه پایان دوره راهنمایی و دو دوره (چهارسال) عضویت مراجع حل اختلاف می‌توانند به عضویت هیأت تشخیص درآیند.

تبصره ۲- نمایندگان فعلی کارگران و مدیران صنایع در هیأت‌های تشخیص که فاقد شرایط بند (۴) و تبصره (۱) می‌باشند تا پایان اعتبارنامه می‌توانند همچنان عضو هیأت تشخیص باشند لیکن انتخاب مجدد آن‌ها منوط به احراز شرایط مذکور می‌باشد.

تبصره ۳- مسئولیت تطبیق شرایط افراد معرفی‌شده برای عضویت در هیأت‌های تشخیص با اداره کل کار و امور اجتماعی استان می‌باشد.

۱- آیه ۳۸ سوره شوری: ﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُقْتُونَ﴾

۲- آیه ۱۴۱ سوره نساء: ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾

۳- آیه ۶۵ سوره نساء: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾

۴- آیه ۴۴ سوره مائده: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾

۵- آیه ۱۱۸ سوره آل عمران: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةَ مَنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُؤًا مَا عَيْتُمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تَحْفَىٰ صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ﴾

- ۳- قاعده «نفی سبیل» مبنی بر غیرشرعی بودن هرگونه سلطه و نفوذ کفار بر مسلمانان.
- ۴- مغایرت با شرایط ذکر شده در فقه برای قاضی تحکیم، داور و قاضی که حداقل آن اعتقاد به دین اسلام است.

ب: جهات مغایرت قانونی

- ۱- بر اساس اصول ۱، ۲، ۵، ۵۷ و ۱۱۰ قانون اساسی، اعتقاد و التزام به اصل ولایت مطلقه فقیه و نظام جمهوری اسلامی ایران می‌بایست در شرایط اعضای این هیأت‌ها ذکر می‌گردید.
- ۲- علی‌رغم جایگاه قانون اساسی و استناد مواد متعدد قانون کار به اصول قانون اساسی، از جمله؛ مواد (۶)، (۳۸)، (۱۳۰)، (۱۳۱)، (۱۳۲) و (۱۳۴) قانون کار، هیچ شرطی برای التزام به قانون اساسی در شرایط اعضای این هیأت‌ها ذکر نشده است.
- ۳- در شرایط عضویت این هیأت‌ها، هیچ‌گونه شرطی مبنی بر ممنوعیت عضویت وابستگان و هواداران احزاب و سازمان‌های غیرقانونی، الحادی، معاندین، منافقین و ساواک منحل در نظر گرفته نشده است.
- ۴- عدم شرط ایرانی‌الاصل بودن برای اعضای این هیأت‌ها و اکتفا به شرط تابعیت ایران، مانع از ورود اتباع غیرایرانی دارای تابعیت اکتسابی به این هیأت‌ها نمی‌گردد.
- ۵- مستنبط از اصول ۴، ۱۶۳ و ۱۶۷ قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات بایستی وفق موازین اسلامی بوده و حکم هر قضیه در نهایت با استناد به منابع اسلامی صادر

→

۱- قال رسول الله صلى الله عليه وآله: (الْإِسْلَامُ يَعْلُو وَ لَا يُعْلَى عَلَيْهِ وَ الْكُفْرُ بِمَنْزِلَةِ الْمَوْتَى لَا يَحْجُبُونَ وَ لَا لَا يَرْتُونَ.) وسائل شيعه؛ ج ۳۲۶۴.

۲- قال الصادق عليه السلام: (إِيَّاكُمْ أَنْ يُحَاكِمَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا إِلَى أَهْلِ الْجَوْرِ وَ لَكِنْ أَنْظَرُوا إِلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ يَعْلَمُ شَيْئًا مِنْ قَضَائِنَا فَاجْعَلُوهُ بَيْنَكُمْ فَإِنِّي قَدْ جَعَلْتُهُ قَاضِيًا فَتَحَاكَمُوا إِلَيْهِ.) کافی، ج ۷، ص ۴۱۲.

قال الصادق عليه السلام: (إِيَّاكُمْ إِذَا وَقَعَتْ بَيْنَكُمْ حُصُومَةٌ أَوْ تَدَارَى فِي شَيْءٍ مِنَ الْأَخْذِ وَ الْعَطَاءِ أَنْ تَحَاكَمُوا إِلَى أَحَدٍ مِنْ هَؤُلَاءِ الْفُسَّاقِ اجْعَلُوا بَيْنَكُمْ رَجُلًا قَدْ عَرَفَ خَلَالَنَا وَ حَرَامَنَا فَإِنِّي قَدْ جَعَلْتُهُ عَلَيْكُمْ قَاضِيًا.) وسائل؛ ج ۳۳۴۲۱.

شود، در حالی است که شرط اعتقاد به دین اسلام برای اعضای این هیأت‌ها ذکر نشده و بسیاری از اختلافات مورد اشاره ماده (۱۵۷) قانون کار می‌تواند ناشی از مسائل شرعی و اعتقادی مذکور در قانون کار باشد؛ مانند بند «الف» و «ج» ماده (۹)^(۱)، یا تبصره ماده (۲۵)^(۲)، یا تبصره «۱» ماده (۶۲)^(۳)، یا ماده (۱۵۰)^(۴).

۶- در شرایط عضویت این هیأت‌ها، هیچ‌گونه شرطی مبنی بر طهارت مولد، حسن شهرت، امانتداری، عدم اشتها به فساد، عدم سوء پیشینه کیفری و عدم اعتیاد به مخدر و روان‌گردان درج نشده است. بر این اساس این هیأت‌ها صلاحیت رسیدگی به شکایات مبتنی بر عدم رعایت شئون و پوشش اسلامی و یا استعمال دخانیات موضوع بندهای «۲» و «۸» طبقات اول و دوم ماده (۸) آیین‌نامه انضباطی مندرج در دستورالعمل شماره (۱۶) را نخواهند داشت.

۷- عدم شرط سلامت جسمی و روانی برای اعضای این هیأت‌ها، مانع ورود افراد عاجز و ناتوان جسمی و روحی به این هیأت‌ها نیست.

۸- ابهام در خصوص وضعیت نظام وظیفه آقایان، ممنوعیتی از جهت عضویت افراد مشمول در این هیأت‌ها ایجاد نکرده است.

۱. ماده ۹ - برای صحت قرارداد کار در زمان بستن قرارداد رعایت شرایط ذیل الزامی است :

الف - مشروعیت مورد قرارداد. ...

۲. ماده ۲۵- هرگاه قرارداد کار برای مدت موقت و یا برای انجام کار معین، منعقد شده باشد هیچیک از طرفین به تنهایی حق فسخ آن را ندارد .

تبصره - رسیدگی به اختلافات ناشی از نوع این قراردادها در صلاحیت هیأت های تشخیص و حل اختلاف است .

۳. ماده ۶۲ - روز جمعه، روز تعطیل هفتگی کارگران با استفاده از مزد می باشد.

۴. ماده ۱۵۰- کلیه کارفرمایان مشمول این قانون مکلفند در کارگاه، محل مناسب برای ادای فریضه نماز ایجاد نمایند و نیز در ایام ماه مبارک رمضان برای تعظیم شعائر مذهبی و رعایت حال روزه داران، باید شرایط و ساعات کار را با همکاری انجمن اسلامی و شورای اسلامی کار و یا سایر نمایندگان قانونی کارگران طوری تنظیم نمایند که اوقات کار مانع فریضه روزه نباشد . همچنین مدتی از اوقات کار را برای ادای فریضه نماز و صرف افطار یا سحری اختصاص دهند.

۹- حتی بر فرض نقض آرای این هیأت‌ها در دیوان عدالت اداری، مرجعی در آیین‌نامه‌های مذکور برای رسیدگی به تخلفات اعضای این هیأت‌ها پیش بینی نشده است.

۱۰- شورای نگهبان نیز در نظریه شماره ۹۱/۳۰/۴۹۰۵۷ مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۲ در خصوص استعلام شماره ۴۱۵/۱۰۰/۱۱۶۷۳۹ دیوان عدالت اداری، گذاشتن شرط اعتقاد به اسلام یا ادیان توحیدی برای داوطلبین آزمون سراسری را منطبق با شرع اعلام کرده است.

نتیجه‌گیری

همانگونه که ذکر آن رفت شکایت شاکی ناظر به وضعیت‌هایی است که به سبب عدم ذکر برخی از شرایط ضروری در آیین‌نامه، به وجود آمده است. به عبارت دیگر شکایت شاکی ناظر بر مفهوم آیین‌نامه‌های مذکور است نه منطوق آن‌ها. چراکه عدم ذکر شرایط مورد نظر می‌تواند منجر به وضعیت‌هایی گردد که محل تأمل است، هرچند مصوبات این هیأت‌ها توسط قضات صلاحیت‌دار دیوان عدالت اداری قابل بازنگری می‌باشد.

امام خمینی (ره):

و از شورایی محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل‌های آینده، که با کمال دقت و قدرت و نظایف اسلامی و ملی خود
رایجاً و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه‌ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزرگسازده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید سبهد قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲

صندوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵ تلفکس: ۸۸۳۳۵۰۴۵

info@shora-rc.ir

www.shora-rc.ir